

Grote foto: Sietske Bakker-Krist en haar broer Hoeke Krist (r), met links naast hen Sietskes man Jelle Bakker, op de Duitse Oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn. Onder: Hoeke Krist in SS-uniform (portretfoto). Foto's: Stefan Koopmans en familiearchief

Na 78 jaar weet de familie Krist wat er met oom Hoeke gebeurd is

Het lot van Hoeke Krist, een Friese jongen die in de Tweede Wereldoorlog voor de verkeerde kant van de oorlog koos, was tot dit jaar onbekend. Waar stierf hij? Waarom? En waar was zijn graf? Bijna tachtig jaar later kreeg de familie Krist uit onverwachte hoek antwoorden op die vragen.

TWEDE WERELDOORLOG

Marianne Velsink

17 mei 1944, 27 augustus 1967, 15 april 2022. Het zijn data waarop het leven van de familie Krist uit Nij Beets een ingrijpend andere wending nam. Dagen waarop de zon nooit meer zou schijnen of waarop er voor het eerst juist weer hoop aan de horizon gloorde. Dagen die voor Hoeke junior (65 jaar) en Sietske (55) Bakker-Krist uit Jubbega verbonden zijn aan maar één vraag: waar is oom Hoeke?

Het was 17 mei 1944 toen Hoeke zich tijdens verlof voor het laatst thuis liet zien bij zijn ouders Rinze en Leentje Krist in Nij Beets. De oorlog was op z'n hoogtepunt en Hoeke, vrijwilliger bij het SS-Wachbataillon Nordwest, zou een paar maanden later in de frontlinie staan bij de slag om Arnhem. Het was de laatste keer dat Rinze en Leentje hun zoon zouden zien.

De familie Krist kende veel armoede. Vader Rinze was landarbeider en dagloner en verdiende te weinig om zijn gezin met drie kinderen te onderhouden. Begin 1940 werd Rinze benaderd door een NSB-propagandist die hem vertelde dat de partij op sociaaleconomisch terrein verbetering zou brengen voor de arbeidersstand. Rinze en Leentje werden lid.

Zoons Hoeke en Geert volgden hun voorbeeld. Een jaar later sloot Hoeke zich aan bij het Duitse leger, bij het Nationaalsocialistische Kraftfahrkorps. Hij werd gestationeerd aan het Oostfront in de Sovjet-Unie en zat daar waarschijnlijk in de zware winter van 1941/1942. Hij overleefde het en keerde terug. Daarna zwaaide Hoeke tijdelijk af bij het leger. Na een werkavontuur in Oostenrijk en een werkloze periode ging hij weer in Duitse dienst, als vrijwilliger bij het SS-Wachbataillon Nordwest.

Geen bericht

Naar wat 'oom Hoeke' bewoog om toch als vrijwilliger terug te keren, kan neef en naamgenoot Hoeke junior jaren later alleen maar gissen. Hoeke keerde niet terug nadat Nederland bevrijd was, maar er kwam ook geen bericht over zijn overlijden. Vader, moeder, broer Geert en zus Antje werden elke dag wakker met de vraag waar Hoeke nou gebleven was.

Tijd voor rouw was er ook niet, want Rinze en zoon Geert werden geïnterneerd. Leentje moest zich alleen redden met dochttertje Antje. Daarna volgde de schaamte en stilte. Het gemis van Hoeke moest ieder voor zichzelf verwerken, maar het liet een wond achter die door het zwijgen alleen maar dieper werd.

Het gemis van oom Hoeke was er altijd, vertelt Hoeke junior. Zijn vader Geert vernoemde hem naar zijn broer. Naast Hoeke kreeg Geert nog een zoon, Rinze en dochter Sietske. „We voelden wel dat er iets speelde rondom Hoeke en ook dat dit met de NSB te maken had”, zegt Hoeke Junior.

Anders dan andere gezinnen in de buurt, trok het gezin elke zomer naar Duitsland. „We bezochten dan militaire begraafplaatsen, soms zelfs achter het IJzeren Gordijn. Als kinderen vroegen we niet door, het was gewoon zo, maar vader zocht natuurlijk naar een spoor van Hoeke. We vonden niets.”

Drama

Op 27 augustus 1967, een dag nadat Hoekes zusje Sietske werd geboren, kreeg de familie Krist te maken met een nieuw drama. „Mijn broer Rinze was met zijn bromfiets op weg naar het ziekenhuis in Drachten om zijn

zusje voor het eerst te zien. Hij kwam daar nooit aan, omdat hij verongelukte. We vielen van een roze wolk in een diep zwart gat”, vertelt Hoeke junior.

Het verlies van Rinze was een klap die de familie Krist niet verwerken kon. Het leven voor en na die noodlottige dag was „een wereld van verschil”. „Mijn ouders en grootouders waren er kapot van. Ons gezin was lamgeslagen. Het zoeken naar Hoeke verdween naar de achtergrond. Het gemis van mijn broer Rinze kwam ervoor in de plaats.”

In 1968 raakte oma Leentje psychisch in de war en kwam ze in Franeker terecht waar ze overleed. Opa Rinze trok tijdelijk in bij het gezin van Geert en de twee overgebleven kinderen. „Toen opa op een avond niet verscheen bij het avondeten, werd het donkerste vermoeden bevestigd. Opa had zichzelf van het leven beroofd.”

Telefontje

Na het overlijden van hun ouders, in 2003 en 2004, hadden Hoeke en zijn zus Sietske het niet vaak meer over oom Hoeke. Tot dat ene telefontje op 15 april 2022 van de Historische Kring Terwispel. Zij waren benaderd door een amateurhistoricus uit Venray die familie zocht van ene Krist Hoeke, die begraven lag op de Duitse Oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn in Limburg. Zou dat misschien Hoeke Krist kunnen zijn?

En zo gebeurde het dat Hoeke en Sietske 78 jaar later vonden waar hun ouders en grootouders zo lang naar op zoek waren geweest. „Ik herinner me zelfs dat we als kinderen ook op deze begraafplaats zijn geweest om Hoeke te zoeken”, zegt Hoeke. „Maar we zijn nooit langs het graf van 'Krist Hoek' gekomen.”

Met het vinden van het graf was er weliswaar een antwoord waar Hoeke was, maar wat er was gebeurd bleef onduidelijk. „Toen kwam Jasper Molenaar op ons pad”, vertelt Hoeke. „Hij deed als militair historicus onderzoek naar Nederlandse militaire collaborateurs die betrokken waren bij de Slag om Arnhem in 1944. Daar in kwam hij ook Hoeke Krist tegen.”

Maar er kwam meer. Molenaar kon de gangen van Hoeke Krist in de oorlogsjaren aan de hand van archiefmateriaal en documenten grotendeels reconstrueren. Hij ontdekte hoe Hoeke zich in 1943 aansloot bij de SS en geplaatst werd bij het SS-Wachbataillon Nordwest. Bekend werd dat Hoeke onder meer buitenbewaker werd in Kamp Vught en daar contacten onderhield met een boswachter aan wie hij informatie doorgaf over de executies in het kamp.

„Uit de informatie die Jasper boven tafel haalde, bleek wel dat Hoeke

overtuigd was geraakt van het nationaalsocialisme”, zegt Hoeke junior. „Tegelijk zijn er ook momenten waarop de twijfel leek toe te slaan.”

Kind

Wat Hoeke en Sietske niet wisten, is dat hun oom in de oorlog verkering kreeg met ene Anny, met wie hij zelfs een kindje kreeg. „Stomverbaasd waren we om te lezen dat deze Anny met de baby bij onze grootouders in Nij Beets heeft gewoond. Maar na een ruzie met oma vluchtte Anny met haar kindje naar Duitsland. Het kindje overleed. Opa en oma hebben hier nooit iets over verteld.”

Hoeke overleed in september 1944, toen Kamp Vught na Dolle Dinsdag werd ontruimd en hij in Ede werd geplaatst om te vechten op de Ginkelse Heide. In de chaos die daarop volgde, deserteerde Hoeke en kwam hij bij een boer in Lunteren terecht. Op 18 september 1944 werd hij als vermist geregistreerd.

Het verzet in Lunteren zat niet te wachten op een vijand in het dorp. Hoeke werd geëliquideerd en begraven aan een uitweg van de boerderij in Lunteren en zijn lichaam werd in 1949 overgeplaatst naar de Duitse Oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn.

„Het verhaal is rond, en veel meer dan we ooit hadden verwacht”, zegt Hoeke. „Maar het voelt dubbel dat de mensen die een leven lang gebukt zijn onder die vragen, dit niet hebben mogen meemaken. Ik denk met veel liefde en respect terug aan hen. Lieve mensen maar ook slachtoffers die getekend zijn door de tijd.”

.....
Hoeke Krist heeft een aanvraag ingediend om de naam van zijn oom op het graf aan te passen. Dit verzoek loopt nog

.....
Jasper Molenaar deed onderzoek naar Nederlandse militaire collaborateurs die betrokken waren bij de Slag om Arnhem. Hiervan verschijnt een boek, wanneer is nog niet bekend